

СЪДЕБНОТО ШОУ – ПРАКТИКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

АНАСТАСИЯ КАРАЧОЛЕВА

The Court Show - Practices, Problems, Perspectives

Anastasia Karacholeva

Резюме: Риалити форматите се развиват изключително бързо през последните години и печелят огромна популярност, като привличат невиджан досега зрителски интерес, което кара създателите им и медиите да разчитат много на тях. Подобен тип предавания имат функцията да информират и по възможност да ограмотяват. Въпреки това, самата концепция, заложена в избора на думата „шоу“ и впоследствие реализацията на предаването го отвежда по-скоро към хедонистичната функция на медиите. Нуждата от правно ограмотяване се засилва през последните години с навлизането на новите технологии и разрастването на ролята на медиите. Предавания от типа на „Съдебен спор“ създават много конфликти, но остават неразделна част от телевизионната програма. И тъй като няма как да бъдат премахнати, остава да се намери оптимален вариант, в който да съчетават функциите си и да предоставят както полезна информация, така и забавление. Текстът е част от дипломна работа, защитена отлично в катедра „Радио и телевизия“, ФЖМК.

Ключови думи: съдебно шоу, риалити телевизия, правно ограмотяване, насилие, аудитория, медийна регулация

Abstract: Reality television as a programming genre has been rapidly evolving in the past few years and has gained enormous popularity by

attracting unprecedentedly large audiences, which prompts its creators and the media to heavily rely on them. These television shows have the ability to inform and even educate. However, the very conception behind the word ‘show’ and the subsequent realization of one leads to the hedonistic purpose of the media. Nowadays, the need for legal literacy has increased with the introduction of new technologies and the expansion of the role of the media. Shows such as the Bulgarian ‘Court dispute’ propel a lot of arguments, yet they remain an integral part of the television listings. And because they cannot be discontinued, the perfect scenario to both combine their functions and provide useful information and entertainment must be fabricated and then implemented accordingly. The text is part of a diploma thesis, defended excellently in the Department of Radio and Television, FJMC.

Key words: court show, reality television, legal literacy, violence, audiences, media, media regulators

Текстът е откъс от дипломната работа на Анастасия Карачолева с дипломен ръководител проф. дн Нели Огнянова, защитена през 2016 г. в специалност „Журналистика“.

Риалити форматите се развиват изключително бързо през последните години. Те печелят огромна популярност и привличат неவிждан досега зрителски интерес, което кара създателите им и медиите да разчитат много на тях. Това е и причината да се появяват разнообразни поджанрове, обхващащи различни тематики, но най-вече този бум е провокиран от нарастващото любопитство към всекидневието на човека. Повечето от тях обаче предизвикват множество противоречия именно заради навлизането в сфери, неподходящи за публично оповестяване. Такива са подробности от интимния живот на участниците, драматични или трагични събития, непотвърдени факти, които могат да бъдат определени като обиди или клевети и случаи на насилие, придружени от

неприлично съдържание, което би могло да засегне уязвими групи. Въпреки тези фактори, риалити форматите са неразделна част от телевизионния ефир и истинско предизвикателство за регулаторите.

В настоящата разработка е разгледан поджанрът съдебно шоу не само защото съдържа гореизброените проблеми, но и защото с него е свързан един все по-наболял проблем от ежедневието на гражданите – ниската правна култура. Оказва се, че много хора не знаят как или не могат да потърсят правата си по съдебен ред. Подобен тип предавания имат функцията да информират и по възможност да ограмотяват. Въпреки това, самата концепция, заложена в избора на думата „шоу“ и впоследствие реализацията на предаването го отвежда по-скоро към хедонистичната функция на медиите. В много случаи американските съдебни предавания успяват да постигнат двойния ефект, заложен в идеята на поджанра, и съумяват да помогнат по пряк или косвен начин и на участниците, и на аудиторията. САЩ са родина на съдебното шоу, разполагат с най-много негови разновидности и ефектът му сякаш е най-голям точно там. Вероятно това провокира продуцентите да го предпочитат пред останалите риалити предавания, а то да им се отплаща с изключително висок рейтинг.

Въпросът с правното ограмотяване на гражданите все по-често стои на дневен ред. Това е проблем, който засяга страната ни от доста време насам, особено след присъединяването ни към Европейския съюз. През 2012 г. Общото събрание на ООН одобри първия международно-правен инструмент в тази материя - Принципи и ръководни начала на ООН за достъп до правна помощ по наказателни дела. Въпреки това правната помощ не достига до всички. От своя страна една от основните функции на медиите е да информират и по възможност – да образуват. Много по-лесно би било да получаваме съвети чрез нагледни казуси, отколкото да се ровим с часове в различни кодекси и наредби. В самата си същност съдебното шоу би трябвало да предлага именно това, но вместо него ставаме свидетели на атрактивни спорове, скандали, зрелища и дори насилие. Правните консултации могат да се окажат скъпи или твърде неразбираеми за

хората, които никога не са се сблъскали със съдебната система. И докато чакаме толкова често споменаваната съдебна реформа, стигаме до момент, в който нямаме представа към кого да се обърнем, за да решим обикновена битова ситуация. Намирайки точния начин да представим такъв тип юридическа информация, бихме могли да променим живота на много хора и да им спестим значително много време. Точно затова смятам, че темата е актуална, че разглеждайки практиките в друга държава, където това шоу е успешно, и сравнявайки ги с облика на предаването тук, може да видим какво не достига на българския представител на поджанра да бъде не само забавен, но и наистина полезен.

За да изследваме съдебното шоу като част от телевизионната програма в България и за да се опитаме да очертаем неговите основи, структура и същност, трябва да започнем с неговата история, с характеристиките на жанра и поджанра, към които принадлежи. Очертавайки рамките на самия жанр в телевизионната система и определяйки спецификите и практиките у нас, можем да си отговорим на въпроса защо тази иначе слабо застъпена форма на реалити шоу става така устойчива във времето и в програмната схема на телевизията, която я излъчва. Познаването и открояването на съвременните телевизионни жанрове са важен елемент в развитието на телевизионните организации. Както посочва Поля Иванова, „анализирането на жанровите процеси, както и факторите за тяхното функциониране показват актуалните промени, които протичат в телевизионните системи у нас“ (Иванова, 2008:7) Още повече, че при съдебното шоу като поджанр може да се каже, че наблюдаваме т.нар. „жанрови трансформации“ (Пак там: 11), при които се вижда ясна промяна в класически телевизионен жанр. Тези трансформации са най-ясно изразени в промяната на ролята на участниците в предаването, публиката, която от пасивен наблюдател става активен участник в процеса, и зрителите, които получават правото да променят хода на предаването чрез т. нар. „арбитраж“, модернизирани в онлайн гласуване, за което ще стане дума по-късно в настоящата разработка.

Преди да обясним същността на поджанра „съдебно шоу“, трябва да започнем със самата дума „шоу“, която ясно отличава предаването от същински екранизиран съдебен процес. За да не се създава у зрителите усещането за класическо съдебно дело с изцяло юридическа насока и монотонен прочит на закона, терминът „шоу“ (от англ. show – показвам, представление) означава „забавен жанр с рязко подчертан зрелищен характер, съдържащ естрадни песни, танци и музика, в който непременно участват една или няколко известни артисти-звезди“ (Младенов, 1979: 257). Така Младен Младенов формулира думата „шоу“ в българската литература по журналистика и до днес това определение може да послужи за основа на теорията, която е нужна за да се онагледят настоящата разработка. Макар и да липсват естрадните песни и танци, „шоу“ несъмнено е точното определение за поджанра court show, въпреки че връзката със съда като институция му придава оксиморонно звучене.

Съдебното шоу е част от художествените телевизионни жанрове, като по-конкретно се отнася към жанра „риалити формат“. Тези формати се програмират и реализират като тв епизоди и за тях е използван филмов способ при екранизацията. Някои от тях се излъчват на живо (live), а неизменна част е дискусивната структура. В своята книга „Телевизионни жанрове. Теория, методи, модели“ Поля Иванова определя риалити форматите като „самостоятелен тв жанр от нов клас. Те са в групата на многопородовите тв жанрове – съставени от редица еднородови жанрове, като съществуват в програмната схема, обособени в отделна програмна единица“ (Младенов, 1979: 257). Характерно за тези формати е и самостоятелното им родово название в схемата – риалити, както и това, че присъстват във всички жанрови схеми – от новини и сутрешни блокове, до вечерно токшоу. Структурата им може да бъде от различен тип – те заимстват от основата на тв игрите - по изграждане на действието, като често имат състезателен характер, по представяне на различни човешки истории, чрез които се преплитат различни сюжетни линии, което става непреднамерено като резултат от случващото се действие и по епизодичност.

Това, което ги отличава от телевизионните игри, е, че именно „събитията „водят“ повествованието и те са реални, в смисъл на „необработени“ (Табакова, 2005:117), дори ако събитието е изкуствено предизвикано, при което реалността се превръща в спектакъл.

В България първото риалити шоу от чуждестранен формат е „Биг Брадър“. То стартира на 18 октомври 2004г. по Нова телевизия. Идеята за подобен тип предаване възниква на базата на новелата на Джордж Оруел „1984“. В основата на този формат са тоталният контрол върху личните взаимоотношения, постоянното наблюдение и паноптикумът като символ на непрекъснатото следене, като съвременен антиутопичен затвор. Професорът по медийни науки Марк Постър надгражда идеята за паноптичния затвор, като го нарича „сврѣхпаноптикум“ (Цит. по Simon, 2005:17). На базата на това наблюдение върху т. нар. „обикновени“ хора се изгражда съкровената реалност, търсена от този тип формати и печелеща им огромна популярност. Неоспорим е големият зрителски интерес, ако вземем предвид броят на риалити форматите в българския ефир и тяхното разположение в програмната схема на телевизиите – обикновено в праймтайма. Те обикновено са със сходна структура и облик - „в тях се практикуват различни езици, изявяват се личности с различна култура и поведенчески стил, от професионални комуникатори и актьори до участници с лош език, с неправилна езикова артикулация. Но има и общи езикови доминанти – достъпност, несложност (опростяване на смисъла), атрактивност, широк адрес и, желателно, интерактивност, което значи липса на възможности да се филтрира неправилният или неприемливият език“ (Георгиев, 2013: 71). Така се оформя общият образ на риалити форматите у нас, част от които е и съдебното шоу.

Court show (също познато като *judge show*, *legal/courtroom program*, *courtroom show* или *judicial show*) е поджанр (Ikoro, Omesah, Ekevere 2015: 3) от телевизионното програмиране и представлява „правна драма“ или юридическо риалити предаване. Това шоу съдържа разглеждане на дела между

ищец(тъжител) и ответник(обвиняем), извършвано от псевдосъдия. Понастоящем тези шоуа показват малки съдебни процеси (предявания на искове), продуцирани и симулирани в малки съдебни зали в телевизионно студио. Както много други телевизионни жанрове и този води началото си от радиото през 30-те години на XX век, а в телевизията се прехвърля към края на 40-те с шоуа като *Court of Current Issues, Your Witness, Famous Jury Trials* и други. Този тип правни програми произлизат от САЩ, като и в момента там се срещат най-често. Широко разпространени похвати в този тип предавания са драматизацията и усещането за реален процес, чийто изход се решава чрез арбитраж. Този жанр започва с драматизация и запазва техниката на избора за повече от шест десетилетия. В края на 90-те години техниката да избираш непреодолимо превзема жанра – тази тенденция се запазва и до днес. Драматизацията се осъществява на базата както на измислени случаи (често вдъхновявани от факти и детайли от реални случаи), така и на възстановени казуси. Ролята на съдията често е поемана от пенсиониран съдия, преподавател от правен университет или актьор. Участващите в тези риалити формати са се съгласили техния казус да бъде излъчен по националната телевизия, а също така и да бъде решаван от „съдията” във въпросното шоу. За разлика от формално изградената съдебна зала в телевизионното студио, „съдиите” в шоуто трябва все пак да имат опит в правото и това често е посочено като изискване за такова предаване. Тези телевизионни програми се излъчват един или два пъти всеки делничен ден и често изискват малко финансови средства - в САЩ: по малко от 200 000 долара на седмица, където за сравнение развлекателните списания струват пет пъти повече (Davis, 2006).

През 2001г. този жанр надминава по гледаемост сапунените опери в дневните телевизионни рейтинги в САЩ (Banks, 2012: 309). Докато всички останали шоуа губят аудитория, court шоутата имат най-нисък процент спад в интереса на аудиторията. В края на 2000г., броят на съдебните шоуа за първи път е равен на броя на токшоутата (Lotz, 2009: 69). Според доклад от 2012г. съдебните шоуа

са втори по най-висок рейтинг на дневните предавания. Основна конкуренция на този жанр са ситкомите и гейм шоутата.

От изключителна важност е отличаването на съдебните шоу програми от адвокатските сериали. Приликите между тях са очевидни – и в двата случая основен похват е драматизацията. Както някои филми са базирани на реални истории, съдебните драми са направени по истински случаи. За да пресъздадат случаите (или да ги доизмислят) сценаристите обикновено разглеждат дела от съответната държава. От тях, разбира се, се избират най-атрактивните за публиката. Но докато в адвокатските сериали участват професионални актьори, то в модерния облик на съдебното шоу историите са истински и неподправени, а участниците не следват точно определен сценарий. Като изключим първите опити в поджанра, където са се пресъздавали стари дела, днес историите са лични, а главните герои са граждани, решили да потърсят решение на определен казус. В този смисъл можем да заключим, че ранните опити за съдебно шоу се доближават по-скоро до адвокатските драма сериали, отколкото до модерната интерпретация на поджанра, който е по-близък до риалити шоуто. Причина за екранизирането на такъв тип истории е проявата на нарасналия през последното десетилетие интерес и вкус към всекидневието на обикновения човек, а не към стари дела с изтекла давност.

Ако трябва да класифицираме поджанра, може да отделим четири основни категории.

Когато шоуто е фикционално – делата не са истински, или са реално съществуващи, но не са на участниците в процеса, които най-често са актьори – тогава става въпрос за драматизирано съдебно шоу (*dramatized court show*).

Когато казусите са истински, а страните в делото са пряко участващи в тях както в предаването, така и в реалния живот, а изходът на делото се решава от съдията, журито и публиката (в студиото или пред телевизора), тогава говорим за риалити съдебно шоу, базирано на принципа на арбитража (*arbitration-based reality court show*).

Съдебните предавания могат да се делят и по това, дали са с политематични или с монотематични казуси. При съдебните шоута с различни по тема дела, става въпрос за традиционни или конвенционални съдебни предавания (*traditional court shows*). Такъв вид съдебно шоу е и българското „Съдебен спор“ по Нова телевизия, като от предишните критерии от класификацията попада в групата на риалити съдебните предавания, базирани на арбитраж. Когато обаче в съдебното предаване преобладават дела от един и същи вид като например дела, свързани с животни (*Judge Wapner's Animal Court*), бракоразводни дела (*Divorce court*), с морални казуси (*Moral court*), с деца (*Kids court*) и т.н., говорим за неконвенционални или нетрадиционни съдебни шоута (*nontraditional court shows*). Съвсем отделна категория, но много подобна на драматизираните съдебни шоута, представляват т.нар. „адвокатски сериали“.

Определянето на жанра и поджанра, както и отличаването им от други подобни, заедно с класификацията на предаванията, дават основа на настоящата работа и служат като ориентир в изследването на проблема. Започвайки от тях, могат да бъдат направени причинно-следствени връзки за облика на предаванията от този тип днес, както и за техния успех.

Известният американски юрист Дейвид Силс (Справка на: <http://www.courts.ca.gov/3808.htm>) твърди, че „дневната телевизия в началото на ХХІ век е пълна със съдебни предавания, където обикновените хора водят спорове за решения пред известни съдии. Ако не друго, тези предавания илюстрират, че животът е пълен с поводи за съдебни дела, които – дори и да са законово основателни - могат да доведат до най-дребни обстоятелства. Хората с твърде много време в ръцете си и склонност да съдят винаги ще намерят повод да стигнат до дело“¹ Склонността да съдиш другите, удоволствието и интересът към чуждото нещастие, скандалът и драмата, надникването в живота на останалите и цялостната култура на масовия човек са само част от възможните причини за успеха на съдебното шоу във всичките му разновидности.

¹ Справка от California State cases, налична на: <http://bit.ly/29bzuCA>

Показването на насилие и трагедии по телевизията изобщо сякаш вече има не информативна, а хедонистична функция. Изкуството се профанизира, докато риалити форматите разцъфтяват – неизменни елементи от тях са: „интересът към периферийността и социалната екзотика, играта и забавата, хибридиизирането и еkleктиката, вписаността в психоаналитичната и деконструктивната интерпретативна парадигма на реалностите, оттам вкусът към „либидно говорене“, към езика на желанията, телесната реторика и херменевтика“ (Георгиев, 2013: 72). Тези елементи доминират и в съдебното шоу, а най-високо на пирамидата стоят конфликтът и стереотипът. Масовият човек „не се бори срещу стереотипа, а се разполага удобно в него. Така масовата култура моделира хората, прави ги жертви на своите канони, но пък ги предпазва от тревожността, че са различни, че могат да изпаднат от социума“ (Веселинова, 2010). В съдебните риалити предавания освен търсените хляб и зрелища, зрителите получават и невероятната за тях възможност да съдят – не по законите, а по тяхната често изкривена преценка за това, кое е морално и кое не. В книгата „Изкуството на войната. Древни китайски трактати“ желанието/нуждата да съдиш е описана като „четвърто зло: желанието сам да съдиш за истинското и лъжливото, да караш хората да служат на собствения си интерес“ (Дзъ, 2009: 179), то е подкрепяно от усещането за престъпление и наказание, а много често зрителите се опитват да компенсират националното законодателство, да запълнят дефицита на справедливост. Риалити предаванията задоволяват нездравите интереси на публиката и много често деформират функциите на журналистиката, като например три от тях (според Бил Ковач и Том Роуънстийл): „способност да отразява истината, необходимост да е лоялна най-напред към гражданите и способност да осигурява форум за обществена критика и компромис“ (Попова, 2012: 33). Вместо да помисли за важното, зрителят предпочита да се забавлява със слухове и клюки, а в по-лошия случай – с нещастieto на другите. „Всяко съдържание с клиентелата си“ (Капферер, 1992:84). А клиентелата на риалити съдебните шоута не е спечелена от

емпатията – тази дума вероятно вече е непозната на масовия зрител. Нека не забравяме, че сред основните теми на същата тази масова култура са „любовната мелодрама, криминалните престъпления, сексът и еротиката, рекламата и суетата“ (Стойков, 2006:69), а този интерес е изразен не само чрез броя на пътните, в които думи като „violence“, „pornography“ и „hate speech“ попадат в търсачката на Google, но и именно с него се занимава американската писателка Сюзан Зонтаг в книгата си „Да гледаш болката на другите“. Там тя пише за интереса на хората да наблюдават бедствия, сполетели някоя друга страна, за войната, представена като зрелища, звуци и безчислени агонии. „На всяко ново чуждо нещастие, попаднало в полезрението ни, ние реагираме със състрадание или пренебрежение, нездрав интерес или пък одобрение...“ (Зонтаг, 2003:17). Точно такъв вид забавление предоставят правните шоута много често. Все по-често ставаме свидетели на т.нар. „монстрация“, за която говори Даниел Даян – по медиите се показват трагичните истории на хора, показвани като „чудовища, изложени на показ в цирк или панаир“ (Знеополски, 2012:18). Ако случайно някой от т.нар. таргет група се замисли дали това, което вижда, е морално, у него настъпва това, което Лейън Фестингър нарича „познавателен дисонанс“ (Цит. по Арънсън 2009: 234 - 235) – получава се сблъсък на две мнения, след който съвременният потребител на масовите медии и на масовата култура започва да оправдава своето и продължава да поддържа желанието си за зрелища.

В съдебните програми, базирани на принципа на арбитража, много често се показват т. нар. „маргинални“ герои – хомосексуални, травестити, бивши проститутки, затворници, представители на малцинствата и т.н. Историите на тези герои често предизвикват моментни емоции, моментно служат в името на рейтинга на предаването. Привличат интереса чрез „различността“ си, печелят зрителите с чисто „клюкарската“ нотка на предаванията, с експлоатиране на комплекси, травми и слабости.

За разлика от началната ера на съдебното шоу, вторият етап включва голямо разнообразие от етнически и расови различия. Малцина обръщат много

внимание на промените в демографията на водещите на тези предавания. През 2001 г., според сведенията, 7 от 10 съдии са били мъже; обаче 6 от тях са чернокожи, от които четирима мъже и две жени. Само 4 от тях са бели. До 2008 г., жените телевизионни съдии превъзхождат колегите си мъже. В допълнение, четирима съдии са от латиноамерикански произход и още четирима са афроамериканци. Джуди Шейндлин и Дейвид Йънг (един открит хомосексуален) са единствените неиспаноезични бели (Asimow, 2009: 309). Спори се обаче, дали демографският състав на телевизионните съдии може да наруши изображението на реалната демография на съдиите. Реално съществува рязък контраст – „жените са само 18,6% от федералните съдии и около 20% от държавните съдии. Само 3% от съдиите в САЩ са от афроамерикански произход. Най-често американските съдии са бели мъже“ (Пак там: 310). Едно проучване отбеляза, че "телевизионните съдебни предавания могат да намалят подкрепата за увеличаване на расовото и половото разнообразие в съдебните зали чрез изпращане на съобщение до обществото, че съдилищата в Съединените щати реално вече са разнообразни“ (Hall, 2005: 248). Това означава, че малцинствените групи все още не са интегрирани в съдебната система, въпреки това, което виждаме в съдебните предавания.

Безспорен факт е, че и класическите, и неконвенционалните представители на съдебния телевизионен поджанр намират място на екрана. Основни кокуренти за тях обаче остават ток шоуто, гейм шоуто и ситкомите. Въпреки това, те властват благодарение на същността си - форматиращите тенденции на постиндустриалното или информационното общество е медиатизацията на всекидневието, медиатизацията на изкуствата и на цялата култура, в това число и на първо място на всекидневната култура.

Въпреки че не изпълнява съвсем функцията, която му е отредена, и среща множество критики относно съдържанието си, предаването „Съдебен спор“ се радва на значителен успех. То стартира на 3 октомври 2009 г. като първоначално се излъчва всяка неделя, но след първите два сезона зрителският интерес се

увеличава, случаите – също. Оттам насетне започва излъчване всяка събота и неделя, телевизионните съдии стават двама, докато преди това е достатъчен само един. В самото начало гласуването на зрителите се осъществява чрез анкета в социалната мрежа *Facebook*, но впоследствие се създава специално приложение, през което всеки може да даде своя глас за една от страните по делото много по-лесно. Главният редактор на предаването Жоро Игнатов започва да качва части от епизодите на своята страница преди тяхното излъчване, с което още повече засилва любопитството на аудиторията. Всичко това е ясен признак за успеха на шоуто, като резултатът до момента са шест сезона и над 390 епизода с обещан нов сезон през следващата есен.

Свободата на медиите, на правото на информация и на различните мнения са права, заложи в конституциите на повечето държави по света. Тъй като тези свободи не са абсолютни, твърде често се случва те да влязат в конфликт с други човешки права като например правата, свързани с личната сфера и личната неприкосновеност.

Такива случаи поставят на изпитание правата на медиите да информират от една страна, а от друга правата на гражданите да бъдат информирани. Нужно е медиите да спазват високи етични стандарти, за да не влизат в конфликт с тези права и да не дават повод на гражданите да търсят защита от институциите поради нарушения от страна на тези предавания.

Необходимо е стриктно спазване на изискванията за зачитане на правата на човека, защото в противен случай медии и журналисти могат да бъдат съдени за клевета и обида, а „приложението на законите в тази сфера зависи от фактори като политическата култура, юридическата доктрина, обществено-политическата ситуация в страната и т.н.“ (Инджов, 2011: 67).

В някои държави като Франция, Германия, Австрия и Дания е предвидено наказание лишаване от свобода за клевета. В България тази мярка е променена през 2000г., когато наказанието лишаване от свобода заради обида или клевета

е премахнато и заменено с парична глоба, но независимо от това обидата и клеветата са престъпления, предвидени в Наказателния кодекс.

Най-често се търси наказателна отговорност за защита на доброто име и честта при обида и клевета – именно тези проблеми, заедно с препоръките в Етичния кодекс на българските медии относно показване на насилие и неприлично съдържание в предаването „Съдебен спор“ са разгледани обстойно в разработката.

Основните обвинения към това предаване и към другите от този поджанр са свързани именно с нарушаване на правото на добро име, засилване на мъката на засегнати от трагични събития лица, навлизане в личното пространство, отправяне на преки обиди към участниците. Нерядко се стига и до насилие, нецензурни думи и неприлично съдържание. Въпреки че има само две дела по адрес на предаването (като изключим делото, свързано с авторските права), във всеки епизод личните човешки драми прерастват в зрелищни скандали, понякога крайно неподходящи за съботно-неделния сутрешен ефир.

Особен проблем на подобни предавания и истинска напасть за съвременните медии е показването на насилие и неприлично съдържание с цел по-висок рейтинг. Дори в правната терминология това е описано като „безпричинно показване на насилие“ – "разпространяването на послания, слово и образи, в които съдържанието или представянето на насилие е изтъкнато подробно, без това да е оправдано от контекста“ (Табакова, 2005:19). В шоу като „Съдебен спор“, където има репортаж в реална среда, при който се появяват оператор с камера, който започва да снима без изрично позволение, и репортер с микрофон, отправящ обидни обвинения, често придружен от човек, с когото очевидно ответникът е в конфликт, ескалирането на напрежение и проявата на насилие са неизбежни. Ако пък не се стигне до насилите, то в почти всеки епизод присъстват нецензурни думи, ругатни и неприлични жестове. Тези компоненти влизат в разрез с часа и дните на излъчване – обикновено в 10:00 или 11:00 часа всяка събота и неделя. В този часови пояс е много трудно да се защитят

малолетните и непълнолетните от кадри, застрашаващи тяхното физическо, умствено и морално развитие, най-вече защото по това време потенциалната аудитория са семействата. Колкото и да бъде цензурирано, тези проявления могат да окажат влияние и да застрашат психиката на децата и на други уязвими групи.

Въз основа на настоящата разработка и разгледаните предавания можем да направим следните изводи:

- Този тип предавания правят сериозна заявка за продължително съществуване в телевизионния ефир
- Те могат да бъдат разнородни (позовавайки се на предложената класификация), като по-успешни са традиционните политематични представители.
- Насочени са към масовата аудитория, но могат да предоставят и по-специализирана правна информация, която да бъде полезна.
- Съществуването им е неслучайно и може да комбинира хедонистичната и образователната функция на медиите.
- Засягат множество правни и етични проблеми – често включват насилие и неприлично съдържание; наблюдава се навлизане в личното пространство и засягане на личната неприкосновеност; носят със себе си проблеми, свързани с опазването на личното достойнство, доброто име и добрите нрави; поставят на преден план засилването на мъката и т.нар. „вторична виктимизация“;
- Макар и малко, съществуват случаи, в които този тип предавания са успели да помогнат на участниците (вероятно и на някои зрители). Това може да ни накара да считаме, че е напълно възможно след определена трансформация и изместване на акцентите те могат да изпълняват своята идеална цел и да водят до правно оgramотяване.

Нуждата от правно оgramотяване се засилва през последните години с навлизането на новите технологии и разрастването на ролята на медиите. Предавания от типа на „Съдебен спор“ създават много конфликти, но остават неразделна част от телевизионната програма. И тъй като няма как да бъдат

премахнати, остава да се намери оптимален вариант, в който да съчетават функциите си и да предоставят както полезна информация, така и забавление. Както стана ясно, шоуто е успяло неведнъж да помогне на своите герои, а защо не и на своите зрители извън пределите на екранното време и рейтинга.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

АРЪНСЪН, Елиът (2009). *Човекът – социално животно*. София: изд. „Дамян Яков”.

ГЕОРГИЕВ, Тодор (2013). *За стилистиката на риалити телевизията*. София: Фонд „Нучни изследвания” – МОН.

ДЗЪ, Сун (2009). *Изкуството на войната. Древни китайски трактати*. София: „Труд“.

ЗНЕПОЛСКИ, Ивайло (2012). *Демокрацията болна от своите медии?* София: Дом на науките за човека и обществото.

ЗОНТАГ, Сюзън (2003г.) *Да гледаш болката на другите*. София: „Изток-запад”.

ИВАНОВА, Поля (2008). *Телевизионни жанрове. Теории, методи, модели*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски, София

ИНДЖОВ, Иво (2011). *Медиите – между свободата, политиката и бизнеса*. София: Институт за модерна политика,

КАПФЕРЕР, Жан. (1992). *Слуховете – най-старото средство за информация в света*. София: УИ „Св. Климент Охридски”.

МЛАДЕНОВ, Младен. (1979). *Телевизионната журналистика (в термини)*. Издателство Наука и изкуство, София

ПОПОВА, Мария (2012). *Журналистическата теория*. София: „Фабер”.

СТОЙКОВ, Любомир (2006г.) *Култура и медии*, УИ "Св. Климент Охридски", София

Език на медийната регулация. (2005) **ТАБАКОВА**, Весела, Снежана, **ПОПОВА**, Мария, **НЕЙКОВА**, Георги, **ЛОЗАНОВ** (съст.) София: Център за независима журналистика, София

ASIMOW, Michael (2009). *Lawyers in Your Living Room!: Law on Television*. American Bar Association

BANKS, Taunya Lovell (2012). *Judging the Judges – Daytime Television's Integrated Reality Court Bench*. American Bar Association

DAVIS, Lyle E. (2006). *Order in the Courts!* Available from: http://www.thecommunitypaper.com/archive/12_07/index.php [последно посетен на 09.06.2016]

HALL, Kermit L., **MCGUIRE**, Kevin T. (2005). *The Judicial Branch*. Oxford University Press

IKORO E. A, **OMESSAH** C.C and **EKEVERE** F.O. (2015). Reality Television or Television Reality Shows: Forms, Genres and Modes. *Global Educational Research Journal: Vol. 3*, Spring Journals.

*Анастасия Карачолева. Съдебното шоу –
практики, проблеми, перспективи
с. 169-185*

LOTZ, Amanda D. (2009). *Beyond Prime Time: Television Programming in the Post-Network Era*. Routledge

SIMON, Bart (2005). *The Return of Panopticism: Supervision, Subjection and the New Surveillance*. Surveillance & Society